

שום אשרסון - גיאופיט הגדל בבתת הספר (מרץ 2021)

ערגה אלוני

שום אשרסון הוא גיאופיט מרשים בתפרחתו ובצבע פרחיו המשתייך לסדרת האספרגיים, משפחת הנרקיסיים, תת משפחת השומיים ולסקצייה *Melanocrommyum* (קולמן 1985)

שום אשרסון- מימין ומשמאל: צמח מרשים עם תפרחת דמוית סוכך מרשימה צילמה ערגה אלוני ©

לצמח בצל בקרקע עטוף קליפות ומורכב מגלדים שהם בסיסי עלים אוגרי מזון היושבים על עוגת הבצל. בעונה הלחה מצמחים הגלדים עלים מוארכים (5-10 ס"מ) דמויי סרגל, שטוחים או מרזביים, באורך עד כ-35 ס"מ. בסיס העלה מעוגל והוא מקיף עלה צעיר ממנו (רוחב העלה 2-4 ס"מ). במבט על מסודרים 3-6 עלים אחד מול השני ובמרכזם מתנשא עמוד פריחה גלילי וחלק ללא עלים ובראשו תפרחת.

התפרחת כדורית דמוית סוכך פשוט מתפתחת בראש עמוד. בצעירותה היא נמוכה ככל שמצטרפים פרחים שבגרו העמוד מתארך. בשיאו הוא מגיע לגובה 30-80 ס"מ (Kollmann 1986). התפרחת עטופה ומוגנת ע"י שני עלי מתחל קרומיים ודקים, בסיסים רחב וראשם מחודד, עטורים בעורקי אורך דקים ירוקים.

שום אשרסון- מימין: מתחל השומר על הפרחים מורכב מ- 2 עלים קרומיים שאינם נושרים. משמאל: סידור היקפי של הפרחים בתפרחת. צילמה ערגה אלוני ©

לקראת הבשלת הפרחים המתחל מתפשק לשניים ונחשפים פקעי פריחה סגורים בעלי עטיף כותרתי לבן, צדם התחתון מעורק בירוק. לידם מספר פרחים בוגרים הנישאים על עוקצים קצרים (1-2 ס"מ). העטיף כותרתי בן 6 עלים מוארכים ומחודדים, מאוחים יחד בבסיסם, הפרח סגול ארגמני פתוח לרווחה פס אורך כהה לאורכו, דו מיני חסרי ריח. אבקנים 6 זקופים, הזירים ורודים (0.5 ס"מ) (פינברון-דותן, דנין, 1991). כל זיר קבוע בבסיס עלה עטיף במרכזו. המאבקים מוארכים (2 מ"מ) מחוברים במרכזים לזיר ועמדתם אופקית. לא כל ששת האבקנים בפרח מבשילים יחד. בהבשלה הם מייצרים הרבה גרגירי אבקה ולאחר מכן נושרים. במרכז שחלה עילית בת 3 מגורות צבעה סגול או ירוק. במרכזה מתנשא עמוד עלי ארגמני מחודד בקצהו המתארך עם הבשלתו לגובה האבקנים. הצלקת קטנה ומעוגלת. הפרחים הבאים שנפתחים מצטרפים לאלה שפרחו ויחד הם יוצרים תפרחת כדורית מרשימה כשעלי המתחל שלא נושרים נשארים צמודים לבסיס התפרחת.

שום אשרסון- מימין: תפרחת כוללת ניצנים חבויים ופרחים בשיא פריחה. באמצע: לפרח עטיף כותרתי 6 אבקנים ובמרכז שחלה עילית. משמאל פרח נישא על עוקץ. צילמה ערגה אלוני ©

האבקת הפרחים נעשית ע"י חרקים הפרי הלקט בן 3 מגורות הנפתח ע" 3 קשוות. הזרעים מעוגלים ושחורים הבשלתם אורכת יותר מחודש (Gilad et al) 2001). הנביטה מתקיימת לאחר ירידת גשם בין החודשים ספטמבר נובמבר. הזרע נובט ומהקרקע עולה פסיג מוארך ירוק נשאר כך כמה שבועות. לאחר זמן צומח עלה נוסף, ובקרקע מתפתח בצלצול זעיר. תקופה זו היא שלב יובנלי בצמח: שלב צמיחה יכול להימשך 2-3 שנים, בו מתפתחים רק עלים. לאחר 3 שנים כ- 30% מהבצלצולים מפתחים עמודי פריחה והם עוברים לשלב הרביה (Kamenetsky. et al. 2000) בשנה הרביעית תפתח פריחה איכותית במרבית הבצללים, והעלים ישתנו ויקבלו את הצורה הסופית למין זה. **שום אשרסון** הוא צמח פוליקרפי רב שנת- (כלומר אותו פרט גנטי יכול להצמיח במשך שנים אחדות שושנות שונות הנושאות גבעולי תפרחת). בעשור האחרון נעשו מספר נסיונות להרבותו ולטפחו כצמח קטיף או כצמח גינון. זהו מין ויקרי, קרוב **לשום תל אביב-הגדל** במישור החוף,

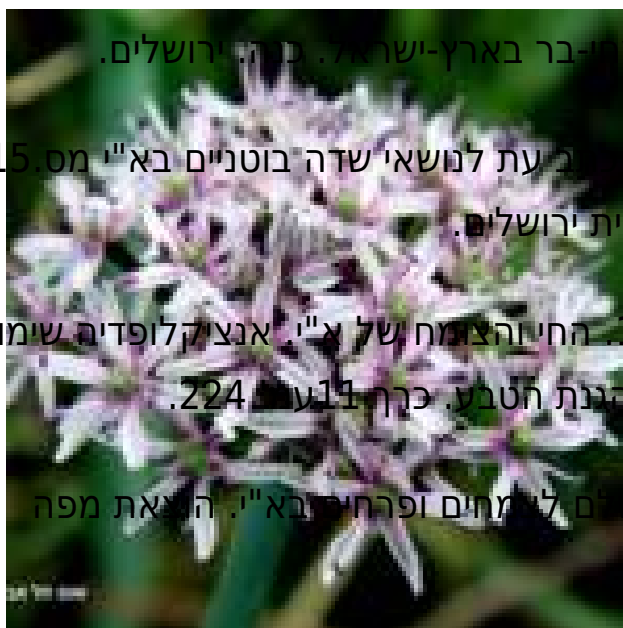

שום תל אביב-קרוב לשום אשרסון ומחליף אותו באזור הספר. צילמה ערנה אלוני ©

שום אשרסון מחליף אותו בבתות הספר ובנגב הצפוני (שמידע 2005), תפוחתו גבוהה יותר ועליו צרים. בית גידול של הצמח הן קרקעות חוליות בצפון הנגב, בקרבת סלעים בהר הנגב וגם על קרקעות המתפתחות על חוואר הלשון בבקעת הירדן. תפוחתו בארץ: שפלה צפון הנגב ומערבו, הר הנגב בקעת כנרות מדבר שומרון מדבר יהודה בקעת ים המלח. הצמח אנדמי לישראל ושכנותיה. שם הצמח ניתן על שמו של הבוטנאי הגרמני בן המאה התשע-עשרה פאול פרידריך אוגוסט אשרסון (1834-1913) שגילה את הצמח במזרח התיכון.

ספרות:

פינברון-דותן נ. דנין א. 1991. המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה: ירושלים.

קולמן פ. 1985. הסוג שום בישראל. רותם ובעת לנושאי שדה בוטניים בא"י מס. 15 החברה להגנת הטבע, האוניברסיטה העברית ירושלים.

שמידע, א (לבנה מ, הלר ד. עורכים) 1983. החי והצמח של א"י: אנציקלופדיה שימושית מאוירת. הוצאת משרד הביטחון והחברה להגנת הטבע. כרך 11 עמ' 224.

שמידע א. 2005. צמחי ישראל המדריך השלם לצמחים ופרחי-בר א"י. הוצאת מפה

Kamenetsky R. Gilad Z. Rabinowitch E. 2000. Development of *Allium aschersonianum* from Israeli flora as new ornamental crop for cut flower and bulb production. Final Report, The Foundation of the Chief Scientist of the Ministry of Agriculture of Israel Bet Dagan.

Kollmann F. 1986. *Allium L.* In: Feinbrun-Dothan, N. (Ed.) *Flora Palaestina* Israeli Academy of Sciences and Humanities Vol. 4 pp. 75-99

2001. Gilad, E. Hovav, D. Sandler-Ziv, R. Kamenetsky 2001. Development of *Allium aschersonianum*, an israeli native species, as a new ornamental crop. *Acta Hortic*: <https://www.actahort.org>

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

לציטוט: אלוני ע 2021 שום אשרסון *Allium aschersonianum* גיאופיט הגדל בבתת

הספר (מרץ 2021). פורחי החודש, כתב-עת "כלנית", מספר 8.

<https://www.kalanit.org.il/allium-aschersonianum-03-2021>